Бібліографічний калейдоскоп

«Недалечко красне яєчко»

Ось-ось на нашу землю завітає одне з найпоетичніших свят — Великдень, себто Великий день. Воно й справді так: до прийняття християнства наші пращури вшановували пробудження природи, з цієї нагоди випікали жовтогарячі паски, котрі нагадували прообраз сонця, яке дарує життя на землі.

За віруваннями наших пращурів на Великий день неодмінно мають ожити душі померлих й перевідати сущих. Для цього влаштовували цілу вервечку обрядів: випікали спеціальні паски, організовували поминальні дні, зосібна проводи, до яких прибирали могилки і справляли ритуальні обіди та чимало інших дійств.

Символіка писанок

Мистецтво символіки досягає своїх вершин в українській писанці. Адже в будь-якому виробі можна знайти потрійну символіку: символіку яйця, символіку орнаментації та символіку кольору.

Чому саме яйце стало одними з найважливіших елементів дохристиянських вірувань нашого народу? А тому,що яйце — це символ народження, тобто

джерело життя. Саме сила яйця творити нове життя спричинилася до того, що воно стало невід'ємним елементом багатьох давніх ритуалів.

Процес пристосування давніх елементів дохристиянської віри стався із символами, яким первісно оздоблювали перші писанки. Вони надавали яйцеві добродійної сили, яка за первісними віруваннями забезпечувала врожай, добробут, щасличу долю. Ці вироби символізували відродження природи, і ними усвятковували великі празники.

Серед найважливіших і найстарших писанкових ***символів*** *було сонце, а найприроднішим його зображенням є коло з променями, закрученими та простими, чи оздобленими крапками. На писанках з усіх районів України можна зустріти восьмираменну зірку, яка також колись символізувала сонце.*
Повсякденним писанковим мотивом є свастика, яка в народі одержала різні назви: «ломані хрести», «качині шийки» та «круговороти». Вона, як різновид соняшного мотиву, символізує багатство, радість та добру долю. В давніші часи писанки, прикрашені символами сонця, мали особливу магічну силу. Вони охороняли власника від недуг, нещастя, злого ока, оберігали не лише поодиноких людей, а й весь людський рід від нещастя.
Писанкарки постійно черпали натхнення для своїх узорів зі світу природи, зображуючи квіти, дерева, овочі, листки й цілі рослиниу у вельми стилізований спосіб. Такі символи відзеркалювали відновлення природи і життя.
Найпопулярнішим рослинним орнаментом є квітуча рослина у вазоні або дерево, яке символізувало життя. Вишня, символ дівочої краси, мала причарувати любов.
Орнамент яблучок та слив мав силу принести мудрість та здоров'я. Серед квітів, зображених на писанках, були рожі, барвінок, конвалії, соняшник, тюльпани та гвоздики.
Хоч тваринні мотиви не такі популярні на писанках, як рослинні, їх все ж таки зустрічаємо. Такі тварин як, олені, барани, коні, риби й птахи, малювалися абстрактно; інколи писанкарки відтворювали лише частини тварин — качачі

шийки, заячі вуха, курячі лапки, волові очі, баранячі роги, вовчі зуби, ведмежі лапи.

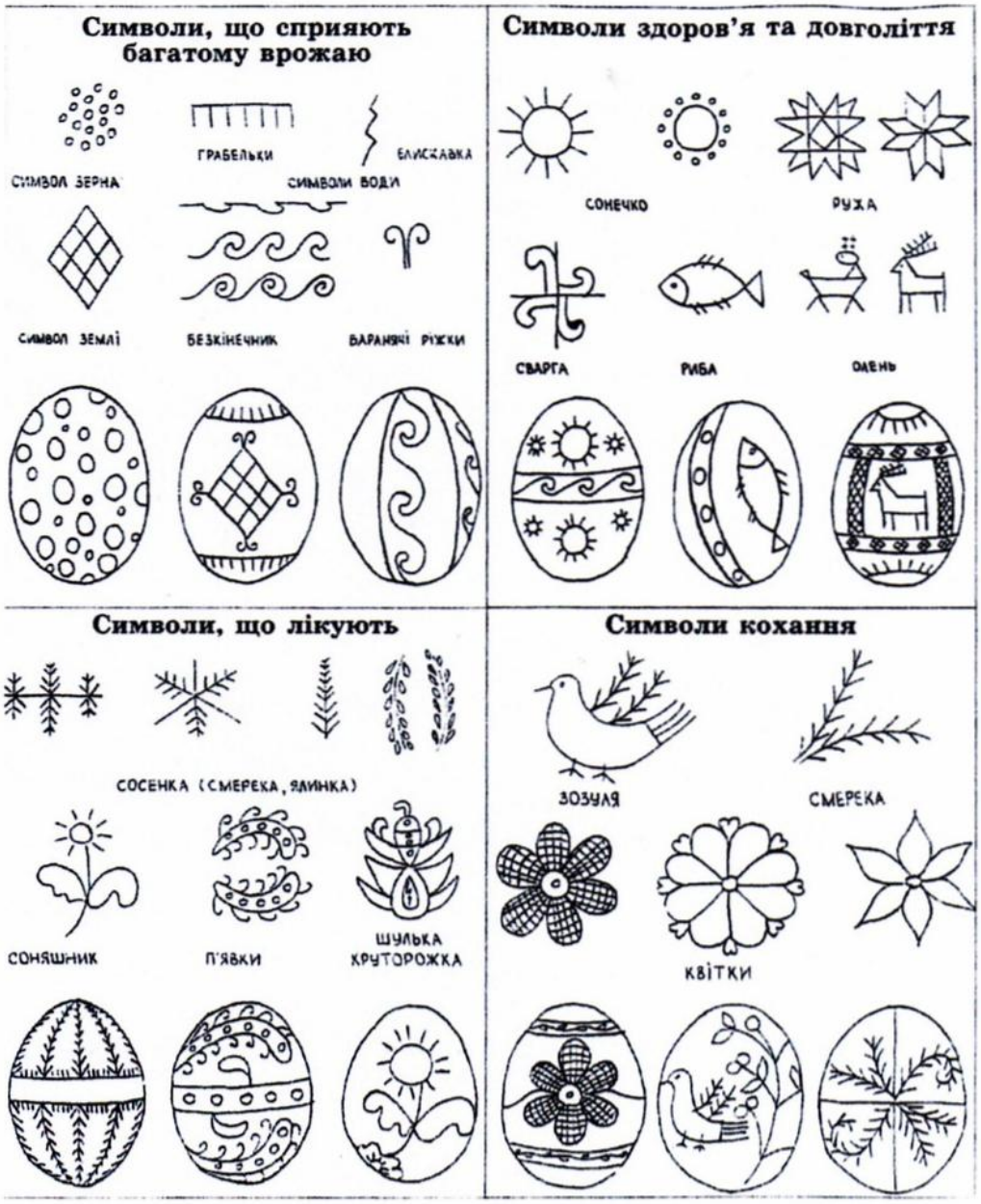

Яйця пофарбовані в один колір, називаються крашанками. Їхні ***кольори*** *теж мають певну символіку. Червоне яйце означає радість, життя, любов, для молодих — надію на одруження; жовте — місяць і зорі; у господарстві — врожай; блакитне — небо, повітря, магічне значення — здоров'я; зелене — воскресіння природи, багатство природи і плодоріддя — землю, врожай; чорне з білим — пошану духів, душ померлих, подяку за охорону від злих сил. Сполучення кількох кольорів з узорами в орнаменті з чотирьох-п'яти фарб — родине щастя, мир, любов, успіх.*

Рекомендаційний список літератури:

1. **Антонович Є.А. Декоративно - прикладне мистецтво**/ Є.А. Антонович, Р.В. Захарчук-Чугай, М.Є.Станкевич.— Львів: Світ, 1993.— С.217-219

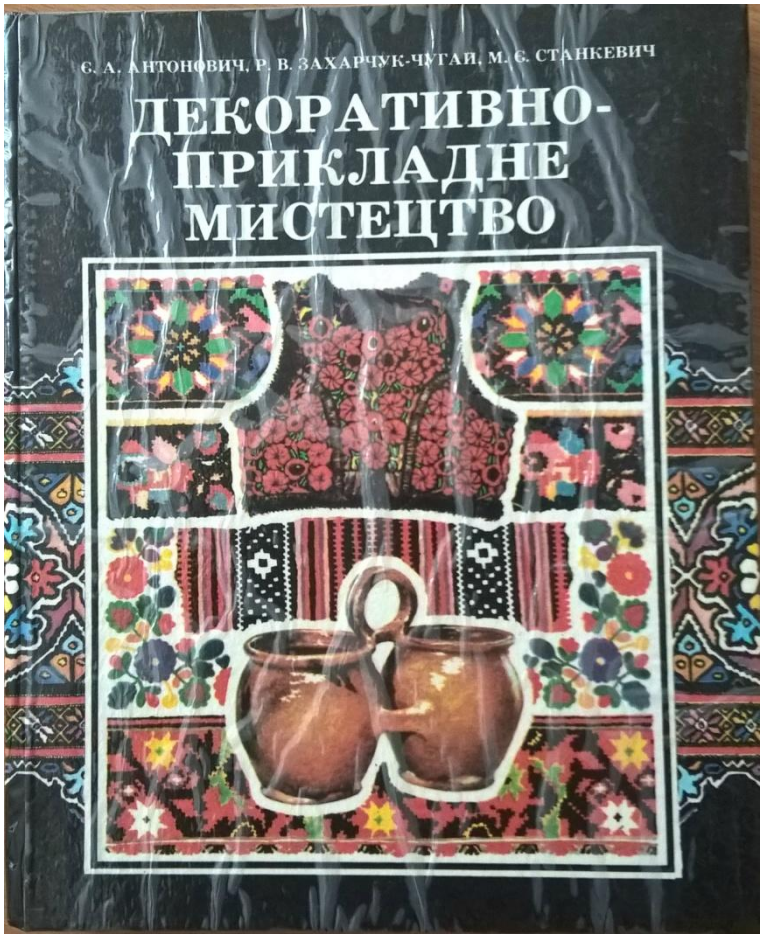

2. **Берегиня** //Всеукраїнський народознавчий часопис/ №1.— 92 с.

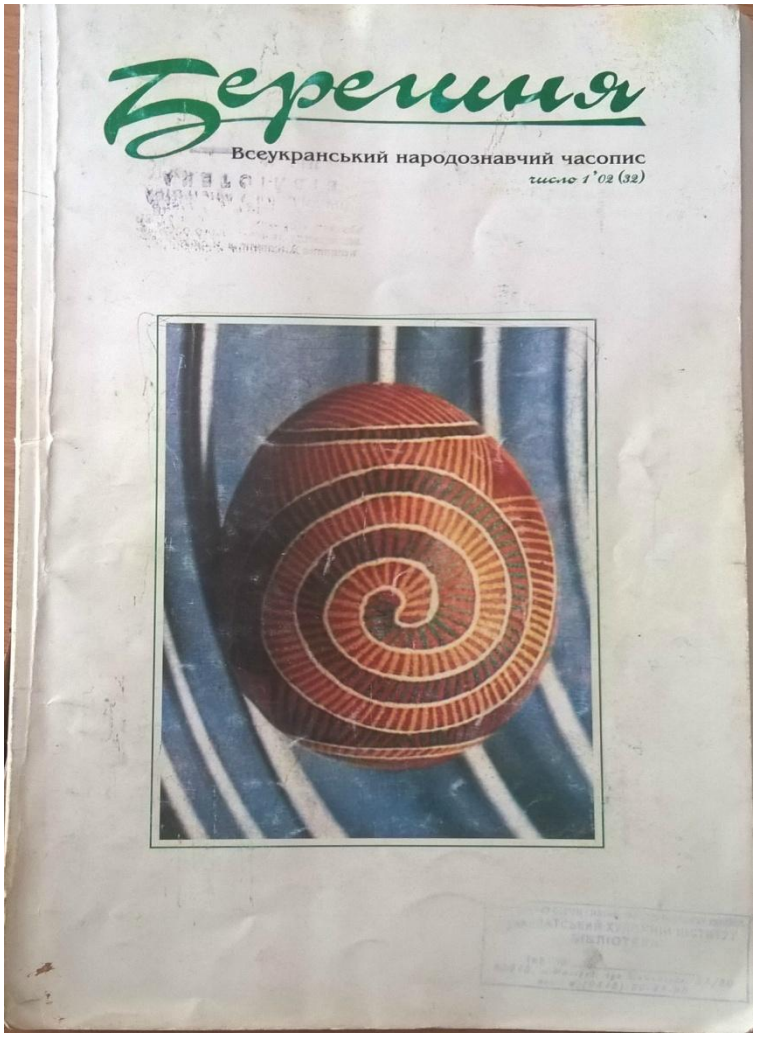

3. **Верхова М. Писанки Поділля** / М. Верхова.— Львів: Колесо, 2013.— 192 с.

4. **Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис**: навч. посібник / М.А. Кириченко.— К.: Знання-Прес, 2006.—С.185-227

5. **Ковальчук О.В. Українське народознавство** / О.В. Ковальчук.— К.: Освіта, 1994.— С.135-140

6. **Луцан Н.І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну :** навч. посібник.— 2-ге вид.— К.: Слово, 2010.— 172 с.

7. **Світ Божий як Великдень:** І Всеукраїнська Великодня виставка декоративного мистецтва у Полтаві/ Ред-упоряд. каталогу М.Маричевський.— К.: Образотворче мистецтво, 2002.— 24 с.

8. **Світ української писанки** / Упоряд. Сітько С.П., Русанова Т.Є.— К.— Кондор, 2005.— 96 с.

9. **Українське народознавство**: навч. посібник / за ред. С.П. Павлюка.— Львів: Фенікс, 1994.— С.404-406

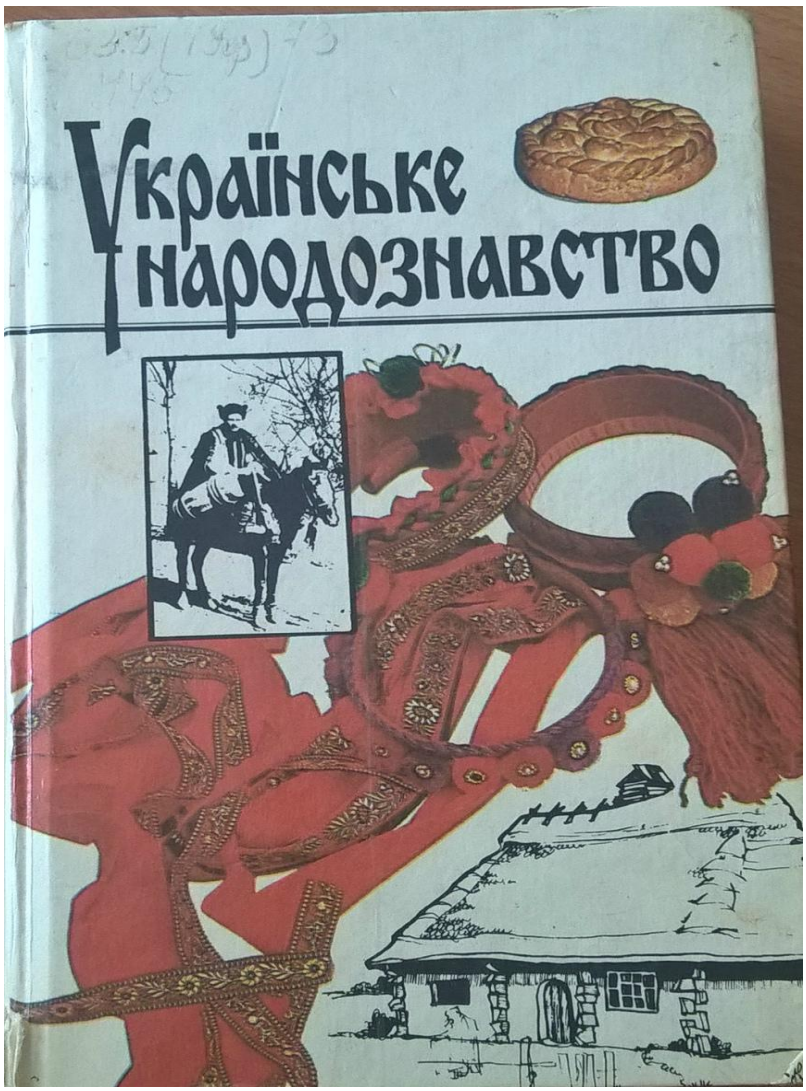

10. **Юрчишин Г.М. Регіональне мистецтво та архітектура Прикарпаття.** Ч.І Творчий доробок художника В. Дутки: навч. посібник / Г.М. Юрчишин.—Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010.— 180 с.

Довкола яйця — тобто писанки й крашанки — одразу з'явилися різні легенди, пов'язані з цим святом. Наприклад, наші пращури переповідували з роду в рід про те, як Ісуса розіп'яли на хресті і з його ран поточилася кров. З кожної краплини виникала червона крашанка. Під хрестом стояла Матір Божа, яка молилася і гірко плакала. Ті червоні крашанки, на які падали її сльози перетворилися на розкішно прикрашені писанки. Богородиця зібрала всі крашанки й писанки в хустку і пішла до Пилата, матір Божа зомліла а писанки з хустини розокотилися по всьому світі. З того часу люди пишуть писанки у великодній час і дарують їх одні одним.

Згідно з однією легендою десь у темних безвістях живе злий дух, нібито Ірод, який прикутий до скелі дванадцятьма ланцюгами . Із тих безвістей він посилає своїх слуг по всій землі, а коли вони повертаються запитує : «Чи живуть люди в злагоді та мирі? Чи шанують діти батьків?» Якщо не живуть у злагоді й не шанують батьків, то злий дух радіє — адже вони

його люди «А чи пишуть вони писанки?» — далі питає дух. Якщо пишуть, то він аж захлинається від сліз, а ковалі його ще сильніше приковують, і пекун немає сили розірвати свої залізні пута. Доти, поки люди будуть між собою житии в злагоді, шануватимуть батьків, дотримуватимуться своїх звичаїв і писатимуть писанки, доти злий дух буде прикований до скелі. Якщо люди перестануть це робити — то він зірветься з ланцюгів і в світі запанує зло…

Кожна людина бажає залишити хороший слід після себе, а для цього потрібно пам’ятати звичаї і традиції свого народу. Навіть найменший подарунок може бути найкращим, якщо у нього вкласти душу. А наші предки знали як це робити, і ми повинні продовжити їх мету – дарувати людям доброту. Цю доброту ми зможемо їм подарувати, створивши Великоднє яйце, таке, яке робили вони.